

h.net/fa/Magazine/View/۸۹/۳۳۷۴/۱۵۵۳۷/%D۸%AA%DA%A۹%D۸%AF%DB%۸C-%DA%AF%D۸%B۱%DB%۸C-%D۸%A۲%D۸%A۸%D۸%B۳%D۸%AA%D۹%۸۶-%D۸%A۲%D۸%B۳%DB%۸C%D۸%A۸%D۹%۸۷%D۸%A۷%DB%۸C-%D۸%A۷%D۸%AC%D۸%AA%D۹%۸۵%D۸%A۷%D۸%B۹%DB%۸C

مجله (fa/Magazine/List/) پاسدار اسلام (fa/Magazine/View/۸۹/)

اسلام) / اسفند ۷۴ و فروردین ۷۵ - شماره ۱۷۱ و ۱۷۲

(fa/Magazine/View/۸۹/۳۳۷۴/) اسفند ۷۴-و-فروردین-۷۵-شماره-۱۷۱-

(و-۱۷۲)

تکدی گری آستن آسیبهای اجتماعی
نویسنده: مهدی باقریان

۶۶

قسمت اول

سرآغاز

دست طمع چو پیش کسان می کنی دراز

پل بسته ای که بگذری از آبروی خویش

تکدی گری، عوارض و مخاطرات زیادی دارد. بخشی از مطالعات مقطعی و روبنایی روی این پدیده، درباره مسائلی نظیر درآمد، مسکن، فقر مادی، فقر فرهنگی، ناکامی اقتصادی، نابسامانی اجتماعی، و سرانجام، دستگیری و بازپروری سخن می گوید. عده ای سعی کرده اند این مشکلات و مخاطرات را تعدیل کنند و در نتیجه، آن را به گردن فرد انداخته نشان دهند که تکدی گری امری طبیعی و پذیرفتنی است که می شود آن را نادیده گرفت و با آن کنار آمد. برخی محققین ضمن بررسیهای خود به ریشه ها، شیوه ها، انگیزه ها، پیامدها و راههای رفع تکدی گری، نظر داشته اند، این ریشه ها شامل پیری و از کارافتادگی، مسائل خانوادگی، اعتیاد، مهاجرت، معلولیت و غیره می شود.

با این حال، این مسائل از جنبه های اجتماعی، فرهنگی، روانی، اقتصادی و بعضا اجتماعی از جمله، جامعه شناسان، مطرح بوده است که:

علل پیدایش تکدی چیست؟

شرایط و عواملی که موجب ظهور چنین پدیده ای می شود کدام است؟

شبکه های پیچیده ای که متکدیان را به چنین کاری وامی دارد کدامند؟

چه سازمانی مسؤول مبارزه با تکدی است؟

آیا در اصل امکاناتی جهت بازپروری متکدیان وجود دارد؟

علل اصلی تکدی را چگونه می توان شناخت؟

تکدی با چه عوامل و شرایطی رابطه نزدیک و تنگاتنگ دارد؟

پاسخگویی به پرسشهایی از این قبیل بدون اطلاعات آماری دقیق و کافی در این زمینه ها و تحلیل‌های جامع و مبتنی بر اصول جامعه شناسی ممکن نیست و احیانا نتیجه ای که به دست می‌دهیم بسیار محدود خواهد بود و با دیده تردید باید به آن نگریست.

مفهوم تکدی

تکدی را می‌توان تحت عنوان «دست درازی کردن» برای کسب درآمد، و احتمالا «سؤال به کف» تعریف کرد. تکدی^(۱) فراگردی است که به موجب آن، فرد متکدی از دسترنج دیگران بهره مند می‌شود و زندگی می‌گذراند. هر یک از افراد جامعه را که نه صاحب حرفه (در مفهوم اقتصادی آن) هستند و نه در تولید اجتماعی، مشارکتی دارند و همواره با شیوه‌ها و شگردهای متنوع، طفیلی و زائده اجتماعی هستند، متکدی می‌گویند...^(۲)

از نظرگاه جامعه شناختی^(۳) تکدی را می‌توان نوعی انحراف اجتماعی - که فرد در آن نقش مشخص و بعضا متفاوتی (سرقه، روسپی‌گری، واسطه‌گری، اعتیاد، و...) را بر عهده دارد - به حساب آورد. و یا به منزله نمونه ای از مرحله شغلی، (CCAREER) نزد متکدیان حرفه ای، آبرومندانه و غیرآبرومندانه (غیر مشروع) در مشاغل انحرافی تلقی کرد.

«گیلمور» جامعه شناس معاصر غربی معتقد است: «گدایی» یک فعالیت سازمان یافته است که در آن فرد، «گدایی» را به «کارکردن» ترجیح می‌دهد. (البته قادر به کار)...^(۴)

تکدی گری چهار خصوصیت عمده دارد:

- ۱- متکدی از مسؤلیتهای اجتماعی معاف است;
  - ۲- متکدی به خاطر نیازمندی مورد تفریع و سرزنش قرار نمی‌گیرد;
  - ۳- چنین شخصیتی انتظار دارد که دیگران به او کمک کنند;
  - ۴- در تولید اجتماعی مشارکت نداشته از دسترنج دیگران زندگی می‌گذراند.
- پدیده تکدی با دو عامل مهم؛ یعنی: «کمک دهنده» و «کمک گیرنده» رابطه دارد. «کمک دهنده» همان مردم هستند که آنها را می‌توان به دسته‌های ذیل تقسیم بندی کرد:
- ۱- عده ای بر اساس وظیفه شرعی به فقرا و مستمندان کمک می‌کنند.
  - ۲- گروهی دیگر آن را وظیفه انسانی و نوع دوستی می‌دانند.
  - ۳- تعدادی به علت این که نیازمند بودن را یک نقص اجتماعی می‌دانند خود را در رفع این نقیصه مسؤول می‌دانند.
  - ۴- دسته چهارم کسانی هستند که کمک‌های خود را با نیت نذر و صدقه انفاق می‌کنند...^(۵)
- بنابراین، «تکدی گری صورتی از زندگی ارزان قیمتی است که تنها بهای آن فقر مناعت طبع و سیر قهقرایی کمال انسان است...^(۶)

انواع تکدی

یکی از ضرورت‌های تبیین و برخورد صحیح و منطقی با پدیده تکدی گری، تفکیک انواع این پدیده و شیوه‌ها و اشکال مربوط به آن است. سیاستها و راهبردهای انتخابی سازمانهای ذیربط بر سر مقابله با پدیده گدایی بستگی دارد به تحلیل از سرشت و انواع تکدی گری که جامعه با آن مواجه است.

بطور معمول، کارشناسان مسائل اجتماعی بر طبق مشاهدات و نتایج به دست آمده به یک تقسیم بندی دوگانه از تکدی، یعنی تکدی آبرومندانه در کنار تکدی آشکار و غیر آبرومندانه پرداخته اند.

الف) تکدی پنهان:

آن است که به طریق پنهان و آبرومندانه مانند دراویش، دعانویسان و کولی ها.

- دراویش: افرادی هستند که با کشکول و تبرزین و با «زمزمه اوراد و اذکار» و یا خواندن اشعار و روایت قصه های ملی و مذهبی به گدایی می پردازند. «در گذشته، عمده ترین متکدیان، دراویش بودند که با استفاده از عواطف و باورهای مردم به گدایی می پرداختند. در هند و پاکستان دروایشی هستند که خود را در بدترین وضع قرار می دهند، مثلا دسته جمعی در گوشه ای معتکف می شوند و نوحه های مذهبی می خوانند و اعضای بدنشان را به لرزه در می آورند و از این راه گدایی می کنند. هدف این افراد، شکستن غرور و عزت نفس در این مرحله است.»^(۷)

- دعانویسان:

کسانی هستند که بر روی کاغذهای طومارمانندی دعا می نویسند و به عنوان نسخه شفابخش به مردمان و افراد نیازمند و ساده لوح می فروشند. این دسته در مناطقی که دارای ساختار سنتی و قدیمی است و در جوامع کوچکتر و شهرستانها - که بافت سنتی دارند - ارزش ویژه ای برخوردارند و در نقشها و به شیوه های مختلف به گدایی مشغولند.

- کولی ها:

کولی طایفه ای از بقایای هندیان رامشگر است که در عهد بهرام گور به ایران آمده اند. مردمی صحرانشین و بیابانگرد هستند و در همه جا گردش می کنند. کولی ها با فالگیری و کف بینی و بندبازی، زنان و مردان ساده لوح را فریب می دهند و از این طریق مبالغی را به دست می آورند.

ب) تکدی آشکار:

کسانی که آشکارا و با استفاده از فنون و رموز روان شناسی ترحم مردم را به خود جلب و به شیوه ها و صور مختلف از دیگران تقاضای کمک می کنند به این نوع تکدی می پردازند.

مهمترین شکل گدایی آشکار، تکدی «حرفه ای - تخصصی» است گداهای حرفه ای افرادی هستند که از نظر مالی وضع خوبی دارند ولی گدایی را یک «کار» در ردیف سایر شغلها مثل خرید و فروش و کارهای تولیدی به حساب می آورند.^(۸)

این گروه دارای تشکیلات مفصلی هستند که به صورت یک سازمان غیر رسمی اما زنده و جاندار، فعالیت می کنند. در این تشکیلات همه چیز بر اساس توانایی شخص متکدی و ویژگیهای مکانی، جمعیتی، اقتصادی و... تقسیم می شود، لذا هر مکانی دارای ارزشهای مشخص و اهمیتی متفاوت از جاهای دیگر بوده و اصطلاحا «سرقفلی» خاص خود را دارد.^(۹)

به نظر «رابرت ازراپارک»، (R,EZEA,P) برجسته ترین عضو مکتب جامعه شناسی شیکاگو: «در شهر، هر شغلی حتی «شغل گدایی» گرایش دارد که خصوصیت یک حرفه را پیدا کند و نیز هر شغلی دارای نظم و قاعده ای است که هر که می خواهد در آن شغل موفق شود ملزم به رعایت آن است.»^(۱۰)

حاصل آن که گدایان حرفه ای بنیکی از فنون و رموز روان شناسی گدایی آگاهی کافی دارند. می دانند چگونه و در کجا گدایی کنند و چگونه ترحم مردمان را به خود جلب کنند. در جاهایی که گدایی گروهی و سازمان یافته وجود دارد از طریق کارآموزی و تعلیم، گدایان خبره اطلاعات خود را به

نورسیده ها انتقال می دهند و بدین ترتیب گدایی حرفه ای تخصصی پاینده می شود. (۱۱)

علل و عوامل مؤثر در ظهور پدیده تکدی

بسیاری از انواع تکدی گری، بر اساس عوامل روانی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی به وجود می آید و محصول ساختار اجتماعی و نارساییهای ناشی از آن است. با توجه به مطالعات انجام شده، به طور کلی عوامل مؤثر در ایجاد و گسترش پدیده تکدی را می توان در دو عامل عمده و مهم خلاصه کرد:

۱- عوامل اجتماعی - اقتصادی:

گدایی یک زایده اجتماعی است که در پیدایش آن چند عامل دخالت دارند: فقدان اشتغال و کار، فقر مادی، پیری و از کار افتادگی، رخوت و سستی، اعتیاد، معلولیت و بیماری، مسائل خانوادگی از قبیل پاشیده شدن خانواده، مهاجرت از روستا به شهر، نابسامانیهای اقتصادی از قبیل کمی درآمد در بعضی از مشاغل، بالابودن هزینه زندگی، ضعف فرهنگ حاکم بر خانواده های متکدیان، شکاف عمیق طبقاتی و غیره از جمله این عوامل به شمار می روند.

علل اجتماعی دیگر گدایی مربوط به کمبودهایی است که در اثر نارساییهای موجود در جامعه به وجود می آید. باید اذعان داشت که برخی از این گدایان محصول نابسامانی اجتماعی هستند. بدین معنی که جامعه نتوانسته است افراد سالخورده، عاجز، معلول، یتیم و امثال آنان را در مراکز مناسبی سازمان بخشد و برای آنان زندگی انسانی لازم را فراهم آورد. در نتیجه آنان نیز از فرط ناچاری برای بقای خویش به تکدی می پردازند. (۱۲)

«شرمن و وود» نیز استدلال می کنند که گسترش «بیکاری» مساله تقاضای کالاهای ساخته شده را دچار مشکل می کند. زیرا در این دوره، کارگران درآمدشان از حد معمول کمتر است و تقاضا برای کالاهای مصرفی آنان به حداقل می رسد. از این رو برای مدتی کسادی و تنزل اقتصادی بدتر و وخیمتر می شود. بیکاری فراوان از تقاضا می کاهد و کاهش تقاضا به بیکاری بیشتری می انجامد. گرچه بالاخره، اوضاع به حال اول برمی گردد و کاهش تقاضا به آهستگی انجام می پذیرد لکن کارگران باید چیزی برای خوردن داشته باشند. به هر صورت مردم مصرف خودشان را حفظ می کنند. بطوری که مصرف کمتر از درآمد تنزل می کند. حفظ مصرف از طریق «گدایی»، اخذ وام (مقداری بدهکاریهای تازه به بار می آید)، دزدی (افزایش جنایات) و خدمات دولتی (نظیر پرداخت غرامت دوره بیکاری) صورت می پذیرد. (۱۳)

۲- عوامل روانی و فردی:

مطالعه ریشه های روانی و فردی تکدی، بسیار جالب است. این امر نقش مؤثری در بزهکاری و تکدی گری دارد. زیرا: «شرایط فردی، چیزی جز نتیجه شرایط محیط زیست و اثرات اجتماعی است و موجد استعدادهای جرم زا و گرایش های انحرافی در نزد افراد می شود...» (۱۴)

طبق نتایج به دست آمده از تحقیقات متعدد، درصد قابل ملاحظه ای از افراد متکدی، از اختلالات شدید روانی رنج می برند. از این دیدگاه، اختلال روانی، کم و بیش، در فردی شکل می گیرد و به ظهور می رسد که در اثر حوادث غیر مترقبه، روحش آزار دیده باشد. نتیجه این تاثیرات سوء، روی آوردن شخص به دست درازی و اختلالات رفتاری است که زمینه انجام عمل تکدی گری را تسهیل می کند.

«دیوانگان و آنان که تعادل قوای خود را - چه به صورت ژنتیکی و چه در اثر عوامل محیطی - از دست داده اند، نیز از کسانی هستند که به گدایی می پردازند، بی آن که الزاما درکی اقتصادی همانند دیگر متکدیان از این عمل داشته باشند. این دسته از افراد به علت عدم پذیرش اجتماعی و

تحمل نشدن از سوی وابستگان خویش، به صحنه تکدی پرتاب می شوند و بتدریج در اثر یادگیری اجتماعی، این رفتار، به صورت یک عادت «غریزی - روانی» در آنان تکرار می شود. اتفاقاً عموماً از حاصل گدایی خویش بهره مند نیستند، زیرا حاصل کارشان یا توسط اراذل و اوباش به غارت می رود و یا آن را گم و گور می کنند. (۱۵)

شیوه های تکدی

شیوه های گدایی گرچه متعددند اما همه از یک اصل تبعیت می کنند و آن تلاش برای کسب پول بیشتر است؛ «به هر طریق ممکن».

گاه همراه گدایان کودکان خردسال و معصومی را مشاهده می کنیم که بر اثر قرصهای خواب آور و انواع مخدر، معمولاً بیحال و خواب آلوده، با لباسهای کثیف و پاره و کهنه، یا بر روی سنگ فرشهای خیابانها و پیاده روها دراز کشیده اند و یا بر پشت زنان و مردانی که برای گدایی در سر چهارراهها و در بین اتومبیلها پرسه می زنند، به خواب رفته اند. کودکانی که در نخستین سالهای عمر به جای بازیهای کودکانه، گدایی را تجربه می کنند و اکثراً از شیرخوارگاهها به عاریت گرفته شده اند. این کودکان بعد از رسیدن به سن حدوداً ۷ سالگی که سن آغاز گدایی به شیوه حرفه ای می باشد، این شغل را مستقلاً ادامه داده خودکفا می شوند.

نوع مکان نیز عامل مهمی در تعیین شیوه تکدی است، معمولاً گداهای شمال شهر سعی می کنند صورت ظاهر را حفظ کرده از راههای آبرومندانه گدایی کنند! اگر در نقاط مرکزی و جنوب شهر با گداهایی روبه رو می شویم که دست و پای خود را بطرز ماهرانه و با گریم به شکل ناقص درآورده اند و یا زنهایی که با یک قوطی اسپند در میان ماشینها وول می خورند و یا مردی همراه با چند تا از همان بچه های بی گناه و در حالی که تکه کاغذی در جلوی خود گذاشته و قصه زندگی اش را بر روی آن نوشته است اما، در نقاط ثروتمند شهر آقا یا خانمی با لباسهای تمیز جلو آمده به عنوان این که مثلاً مسافری از شهرستان است و کیفش را دزدیده اند، مؤدبانه فقط برای یک بلیط اتوبوس پول طلب می کنند اگرچه این شیوه ها قدیمی شده و اکثر مردم نیز از آن مطلعند، باز هم به این ثروتمندان گدانا و به این لکه های ننگ شهر کمک می کنند، که این مساله جای پرسش و تعجب دارد! (۱۶)

دیگر شیوه های تکدی عبارت است از:

- تظاهر به نقص عضو.
- جلب توجه عمومی با کرایه بچه های بی گناه و خواباندن آنها در معابر عمومی.
- سوء استفاده از مذهب به خاطر اعتقادات عمیق مردم به مسائل شرعی و مذهبی.
- پوشیدن لباسهای مندرس و تحریک احساسات مردم.

تکدی گری، آبنستن آسیبهای اجتماعی

تکدی گری را باید آبنستن اجتماعی متعددی قلمداد کرد. اکثر بررسیهای انجام شده، از رابطه بین گدایی و اعتیاد، بزهکاری، خودکشی، میخوارگی، روابط جنسی (فساد و فحشا)، لابلالی گری، سرقت، و... حکایت می کنند.

علتهای دیگری مانند فقر مادی و ناکامی اقتصادی، فقر فرهنگی، اعتیاد، رخوت و سستی، مهاجرت، معلولیت، بی مهری و غیره ممکن است موجب شود که جوان یا سالمندی به گدایی روی آورد. گاهی حتی کمبود درآمد در بعضی از مشاغل و بالا بودن هزینه زندگی نیز ممکن است چنین عارضه ای را پدید آورد و به دنبال آن شخص به گروههای بزهکار بپیوندد و به انواع انحرافات اجتماعی روی آورد.

با این حال تکدی، به تنهایی، عامل انحرافات آنها نیست بلکه بسیاری از علل دیگر در پدید آمدن این وضع دخالت دارند.

بررسی آماری پدیده تکدی

بررسی آماری پدیده تکدی طبق آمارهای پراکنده سازمانهای ذیربط و مراجع ذیصلاح نشان می دهد که اکثریت قریب به اتفاق گدایان در سنین بین ۳۱ الی ۴۰ سالگی قرار دارند. برای نمونه از بین ۲۴۴ گدایی که مورد پرسش قرار گرفته اند ۶۲ نفرشان بین سنین ۳۱ الی ۴۰ سالگی قرار داشته اند. همچنین از بین ۱۳۰ نفر متکدی دستگیر شده، ۲۵ نفر آنها نیز ۷ سال، ۱۶٪ آنها بین ۳۰ - ۲۰، ۴۶٪ بالای ۶۰ سال و بقیه بین گروه سنی ۶۰ - ۲۰ در نوسان بوده است.

مذمت تکدی گری

دین مبین اسلام با تحریم ربا و تراکم بی جهت ثروت و فعالیتها و کوششهای نازا و عقیم، «تکدی» را به عنوان یکی از کسبهای منفور اعلام کرده و آن را سخت مورد مذمت و سرزنش قرار داده است.

«اسلام» دستور داده است که مردم تن به مذلت و خواری ندهند، خود را زبون و پست نکنند، دست گدایی به این و آن دراز نمایند، تا می توانند زیر بار منت کسی نروند و چیزی خواهش نکنند.

و گاهی پیش می آمد که مستمند و بیچاره ای به یکی از پیشوایان، اظهار تنگدستی می نمود، آن جناب کمکی به او نمی کرد و او را به کسب و کار تشویق می نمود. البته مایوس کردن آن مستمند بواسطه بخل و عدم ترحم نبود، زیرا طبق مدارک مسلمی که داریم، پیغمبران و ائمه دین ما مردان جود و کرم بودند و فقیر را ناامید نمی کردند و از محروم کردن سائل و متقاضی، نهی می نمودند. حتی خود آن مردان بزرگ، در راه کمک به خلق، پیشقدم بودند و گاهی چیزی را که خود احتیاج داشته اند، به محتاجان دیگر داده اند. بنابراین اگر گاهی به فقیر چیزی نداده او را برای کار راهنمایی کرده اند، به خاطر این بوده که آن نیازمند را از عمل مذموم و ناپسند گدایی باز دارند و او را مرد کار و کوشش گردانند.^(۱۷)

پیامبر بزرگ اسلام صلی الله علیه وآله وسلم در وصیتهایی به علی علیه السلام فرمود:

«ای علی اگر من ناچار شوم که دست خود را تا آرنج در دهان ازدها فرو برم، این عمل را دوستتر دارم از این که از کسی که دارا نبوده و دارا شده چیزی را درخواست نمایم.»

در جای دیگر پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم می فرماید:

اگر مردم می دانستند در سؤال و تکدی چه بدیهایی وجود دارد هرگز کسی از کسی چیزی درخواست نمی کرد.

امام صادق علیه السلام فرمود:

از تقاضا و خواهش کردن از مردم برحذر باشید، چه این عمل در این دنیا خواری و فقری است که شتابان آن را برای خود خواسته اید و در روز قیامت حسابی طولانی دارد.

امام محمد باقر علیه السلام فرمود:

اگر مردم بدانند خواهش و درخواست چقدر بد است هیچ کس از کسی خواهش چیزی نمی نماید و اگر ببخشند، بدانند که دهش و بخشش چقدر خوب است و پاداش دارد هیچ کس را بدون انجام تقاضایش رد نمی کرد.

مردی از اصحاب پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله وسلم به فقر و تنگدستی دچار شد. همسر او به او گفت: اگر نزد پیامبر خدا بروی و تقاضای کمک کنی موفق خواهی شد. آن مرد به نزد پیامبر آمد. هنگامی که پیامبر او را دید فرمود: «هر کس از ما چیزی بخواهد به او خواهیم داد و اگر به کسی رو نزنند و امیدش به خدا باشد خدا او را بی نیاز می کند» آن مرد گفت، منظور پیامبر از این سخن جز من کسی نبوده. به نزد همسر خود بازگشت و جریان را گفت.

زن بار دیگر او را برای کمک خواستن از پیامبر، تحریک نمود. آن مرد بار دیگر به نزد پیامبر آمد. پیامبر هنگامی که او را دید همان سخن را تکرار فرموده، تا سه مرتبه این جریان واقع شد آن مرد از نزد پیامبر برخاست و کلنگی به امانت گرفت به کوه رفت و هیزم برید و جمع کرد و به شهر آورد و در مقابل مقداری آرد بفروخت. فردا نیز به همین ترتیب عمل نمود. و از راه فروش هیزم کلنگی خرید و کم کم بی نیاز شد. (۱۸)

امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس زبان به سؤال و گدایی گشاید در حالی که دارای مال و توانمندی باشد روز قیامت در حالی خدا را ملاقات می نماید که صورت او مجروح و خون آلود است.

می بینیم در این روایات، تکدی، علاوه بر کیفر اخروی و ذلت نفس، موجب دروغ و ظلم و ستم در حق خود و ایجاد روحیه رخوت و تن پروری در افراد و انواع انحرافات اجتماعی نظیر فساد، قاچاق و فحشا را دامن می زند. بنابراین اسلام عزیز از یک طرف افراد را در مقابل یکدیگر مسؤول می داند و از طرف دیگر به آنان اجازه نمی دهد که دست خواهش و درخواست به سوی کسی دراز کنند.

تکدی از دیدگاه فقها

در یک تقسیم بندی کلی دو دیدگاه فقهی نسبت به پدیده گدایی وجود دارد:

عده نسبتاً زیادی از فقها معتقدند که گدایی اساساً امری حرام است، چه این سؤال بصورت زیان باشد، یعنی گدا بگوید: «به من کمک کنید» و چه به صورت نوشته باشد مثل این که کسی نوشته ای مشخص جلویش بگذارد و گدایی کند و چه شخصی چند تا بچه مریض احوال را اطراف خودش جمع کند و سرش را پایین بیاندازد که این هم، عملاً سؤال است و چه دستش را بر پیشانی اش بگذارد، به هر حال چه با زبان سر و چه با زبان عمل را حرام دانسته اند.

عده دیگری از فقها، گدایی را حرام ندانسته اند بلکه آن را مکروه شمرده اند.

حضرت امام خمینی رحمه الله در تحریرالوسیله، می فرمایند: «در صدقه و بخشش به مستمندان، قصد قربت شرط است و سؤال (گدایی) در صورت نیاز مکروه و در صورت عدم نیاز شدیدا مکروه و بنا به احتیاط حرام است.»

یکی از بزرگان تعریف می کند: روزهای اولی که بعد از سنه ۴۰ امام از تهران بازگشته بودند و از زندان و از آن تحت الحفظ قیطریه، به قم مراجعت کرده بودند، مرجعیت امام تثبیت شده بود و مراجعات هم برای پرداخت وجوهات به امام خیلی زیاد بود. در آن زمان کسی آمد خدمت امام، از

یک طایفه خاص سیدی بود و به امام عرض کرد آقا به من کمک کنید.

امام فرمودند: «من پولی که به تو بدهم، ندارم»

او گفت: «آقا من یک وسیله کسبی داشتم و وسیله کسبم را از باب ناچاری فروختم و خوردم. شما به من ۲۰۰ - ۳۰۰ تومان بدهید، من وسیله کسب را تهیه کنم، مرکبی تهیه کنم، بارم را روی او بگذارم و دنبال کاری بروم... (این ماجرا حمال حدود ۲۰ سال قبل است، آن وقت در قم رایج بود که با حیوانات، بسیاری چیزها را در کوچه ها و خیابانها می بردند و می آوردند، یا جنسی می فروختند)

امام فرمودند: «مانعی ندارد، من کسی را می فرستم تحقیق کند و بعد به شما کمک می کنم.»

او عرض کرد: «آقا، اول که به شما گفتم ۵ تومان بدهید، گفتید، ندارم، چطور شد که حالا ۳۰۰ تومان را حاضرید بدهید.»

امام فرمودند: «حالا هم با آن وقت یکنواخت است، حالا هم اگر ۵ تومان بخواهید ندارم، ۵ ریالی هم بخواهید ندارم بدهم. آن جور پول که تو بخواهی ندارم، ولی اگر این جور پول بخواهی (سرمایه کسب کنی) دارم ۳۰۰ تومان که هیچ است، اگر ۱۰ هزار تومان هم می خواستی، من به خاطر سرمایه به شما می دادم. من پولی به تو نمی دهم که تو را تشویق کنم و تو هر روز بیایی ۵ تومان بگیری و بروی. من آن جور پول ندارم، حتی ۱ ریال. پولی که باعث بیکاری و تنبلی بشود، من ۱ ریال هم ندارم. اما پولی که باعث تشویق به کار بشود و باعث شود که تو کار کنی، دارم...»

بعد هم امام دستور دادند، به یکی از دوستان، تحقیق کردند، و جالب این بود که دوست دیگری را با او روانه کردند و برای او آن مرکب را خریدند و برای کار و اداره زندگی به او دادند و امام دستور دادند که یک چند روزی هم مواظب او باشند که نکند او برود وسیله را بفروشد و پولش را بخورد، و یا دوباره بیاید از امام پول طلب کند.»

پی نوشت ها:

(۱) این اصطلاح (تکدی) گاهی هم برای در بر گرفتن بررسی فعالیت‌های سازمان یافته که دارای اصول و قواعد ویژه خود نیز هست، بکار می رود.

(۲) مرادی، علیرضا، بررسی علل تکدی در ایران، سال اول ۱۳۷۰، ص ۵، شماره ۱۱۰.

(۳) جامعه شناسی کماکان فاقد یک تحلیل و استنتاج نظری و بررسی پراتیکی و کاربردی از تحقیقات موجود در باب تکدی گری است.

(۴) شیخاوندی، داور. آسیب شناسی اجتماعی، آموزشگاه عالی خدمات اجتماعی، سال ۱۳۵۰. ص ۸۷.

(۵) زن روز شماره ۹۲۶ قسمت سوم. شنبه ۱ مرداد ۱۳۶۲. ص ۱۱.

(۶) گزارش آماری طرح و برنامه بهزیستی استان تهران. ابراهیم باقری. استخراج: نادر اسفندیاری. دی ماه ۱۳۷۰. مقدمه.

(۷) سلام. ش ۱۱۵.

(۸) زن روز. ش ۹۲۶.

(۹) ضرورت برخورد با پدیده گدایی. کیهان. ش ۱۴۲۵۳. شنبه ۱۹ مرداد ۱۳۷۰. ص ۷.

(۱۰) خانم ممتاز، جامعه شناسی شهری، دانشگاه شهید بهشتی (دانشکده ادبیات و علوم انسانی)، اداره انتشارات ۱۳۷۰.

- ۱۱) شیخاوندی، داور. آسیب شناسی اجتماعی، آموزشگاه عالی خدمات اجتماعی، ش ۱۳۵۰، ص ۸۷.
- ۱۲) سلام. ش ۱۱۵. سال اول. ۲۵ مهر ۱۳۷۰. ص ۵.
- ۱۳) مدرک پیشین. ص ۸۷.
- ۱۴) شرمین و وود، دیدگاههای نوین جامعه شناسی ازکیا، دکتر مصطفی انتشارات اطلاعات.
- ۱۵) دکتر خسوات، جعفر. آسیب شناسی اجتماعی، انتشارات دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی، ص ۳۵، ۱۳۶۰.
- ۱۶) ضرورت برخورد با پدیده گدایی، کیهان ش ۱۴۲۵۳۲ شنبه ۱۹ مرداد ۱۳۷۰، ص ۷.
- ۱۷) خانواده، ماهنامه ارتش جمهوری اسلامی ایران، اداره عقیدتی سیاسی، سال ششم، شماره ۶۲ تیرماه ۱۳۶۵.
- ۱۸) ح ۶ وسائل الشیعه، ج ۶، ص ۳۰۸.
- ۱۹) همان، ص ۳۰۷، ح ۲.
- ۲۰) همان، ص ۳۰۵، ح ۴.
- ۲۱) لئالی الاخبار، ص ۱۴۸.
- ۲۲) تحریر الوسیله (القول فی الصدقه) ج ۲، ص ۹۲.

کلمات کلیدی:

- تکدی (fa/Magazine/List/?keyword=۵۱۱۳۱/)
- تکدی گری (fa/Magazine/List/?keyword=۶۵۵۱۰/)
- گدایی (fa/Magazine/List/?keyword=۵۱۱۲۹/)
- گدا (fa/Magazine/List/?keyword=۳۳۴۱۵/)
- تکدی گری آبستن آسیب اجتماعی (fa/Magazine/List/?keyword=۶۵۵۱۱/)
- اجتماعی (fa/Magazine/List/?keyword=۴۲۷/)
- متکدی (fa/Magazine/List/?keyword=۶۵۵۱۲/)
- مرد (fa/Magazine/List/?keyword=۳۷۶/)